

տեան օրովհանձնեա Ամիրան, որ ոչ միայն ազնիւ ազգատոհմներուն հաւատարիմ ծառայութեանցը համար, այլ եւ իրենց անձնական կատարելութիւններովը արժանաւոր եղած են միշտ տէրութեան վստահութեանն ու իրենց ժողովրդոց համարմանը, տարակոյս չունինք որ վեհափառ արքային գեղեցիկ դիտաւորութիւնները ինչպէս որ պետք է պիտի կատարեն :

Փարիզու մէջ այս օրերս խօսակցութեան զըխաւոր նիւթ եղած էր մշակութեան բերքերուն համաշխարհական հանդէսը :

Ճարտարութեան Պալատին ներսն ու դուրսը ահագին ընդարձակութեամբ տեղ բռնած էր այս փառաւոր հանդէսը : Շէնքին մէջտեղի մեծ կտորը գեղեցիկ պարտեզ մը ձեւացած էր՝ զանազան ծառերով ծաղկըներով շատրուաններով ու գեղջկական նստարաններով զարդարած : Երկու քովերը Եւրոպայի գրեթէ ամէն կողմերէն եկած կովեր եղներ ու ցուլեր դրուած էին՝ զատ զատ գոմերու մէջ, անոնց հովիւներն ալ իրենց յատուկ հագուստներովը քովերին կեցած : Պալատին մէջ բաւական տեղ չմնալուն՝ դուրսն ալ ընդարձակ գոմեր շինուած ու հոն դրուած էին ուրիշ տեսակ տեսակ անասուններէ զատ Մաճառստանի եղները՝ որ գրեթէ կանգուն ու կէս երկայնութեամբ եղջիւրներ ունին : Պալատէն դուրս էին նաեւ ոչխարի ու խոզի տեսակ տեսակ ցեղերը, մէկ կողմն ալ ամէն ցեղ ընտանի բռնուններ : Իսկ պալատին վերի յարկը շարուած էին երկրագործական զանազան բերքեր ու նորահնար գործիքներ, որոնց շատը անցած տարուան արուեստահանդիսին մէջ ալ կրգտուէր : Այս երկրագործութեան հանդէսը տեսնելու համար ներս մտնողէն մէկ ֆրանք կտուէր, եւ օրը մինչեւ երեսուն հազար հոգի

կար՝ կըսեն՝ մտնող. եւ որովհետեւ տասը օր քշեց հանդէսը, ըսել է թէ 300,000 հոգի մտեր են ներս, ու նոյնչափ ալ ֆրանք ձգեր են, որ ճարտարութեան պալատը կանգնող ընկերութեան կերբայ : Թէ որ այսպիսի կենցաղօգուտ գործողութիւնները մեծ փառք ու պարծանք են այն տէրութեան որ կը քաջալերէ ու կօզնէ ասոնց պատճառ եղողներուն, անտարակոյս շատ զօրաւոր ապացոյց ալ է եւրոպական ժողովրդոց յառաջադիմութեանն ու ընկերական բարեմախանձ հոգւոյն :

Անկէց ի զատ՝ մեծամեծ պատրաստութիւններ կան կայսրորդւոյն մկրտութեանը հանդիսին համար, որ պիտի ըլլայ ամսոյս 14ին : Բայց Փարիզացիք այս ուրախարար զբաղմունքները կարծես թէ բոլորովին մոռցան՝ երբոր հեղեղանման անձրեւներէ ետքը Գաղղիոյ շատ կողմերուն գետերը զայրացան բարձրացան, իրենց բնական սահմաններէն դուրս ելան, քովի գեղերը, դաշտերը արտերը կոխեցին, ապականեցին, փճացուցին : Լիոն, Սենտին, Օռլեան, Թուո, Պյուա եւ ուրիշ շատ քաղաքներ կամ թէ անոնց մէջմէկ կտորները ջրի տակ գնացին, հարիւրաւոր՝ քերէս նաեւ հազարաւոր հոգիք՝ որը խղուեցան՝ որը փլած տներուն աւերակաց տակը բաղուեցան : Լիոնի մէջ քսան հազարի չափ արք եւ կանայք եւ տղայք լեղապատառ հազիւ կըցան ձգել փախչիլ գիշերանց իրենց տներէն՝ գրեթէ ամէն բանէ մերկ եւ կողոպուտ : Վեհափառ կայսրը իբրեւ արդարեւ հայր ժողովրդոց՝ մէկէն վազեց գնաց այն խեղճերը մխիթարելու եւ անոնց օգնութիւն հասցընելու ինչ կերպով որ կարելի էր. եւ կրնայ ըսուիլ թէ բոլոր Գաղղիացւոց կարեկցութիւնն ու արտասունքն ալ իր հետը տարաւ բշուառացեալ հայրենակիցներուն :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳԱՂԱՒԱՅԻ ՄԷ.

Հայը այն ազգերէն մէկն է որ գլխերնուն անցած փորձանքները որչափ որ շատ եղեր են՝ այնչափ ալ իրենց վրայ կսկծացող բարեկամներ շատ կրգտնեն :

Կրնայինք յիշատակել հոս քանի մը անուններ որ մեր հայրենակցաց երախտագիտութեանը արժանաւոր են, բայց առ այժմ մէկը միայն մէջ բերենք, այսինքն Պ. Լեժէ բժիշկը, որուն մասնաւոր կերպով մը պարտք կը համարինք շնորհակալութիւննիս յայտնել հրապարակաւ :

UN FRANÇAIS PHILARMÉNIEN.

L'Arménie est une de ces nationalités sympathiques qui trouvent autour d'elles autant de dévouements et d'amitiés qu'elles ont compté, dans leur histoire, de misères et de douleurs.

Nous pourrions citer à nos compatriotes bien des noms qui se recommandent à leur reconnaissance ; mais il en est un qui se présente avant tous les autres, et que nous nous faisons un bonheur et un devoir d'écrire dans ces colonnes : M. Léger, docteur en médecine.

Պ. Լեժերն որ Գաղղիացի է ազգաւ, վեհանձնութեամբ, ազնուութեամբ ու գիտութեամբ, կրներէ անշուշտ որ ըսենք քէ հայացաւ բարեկամութեամբ : Հասկըցաւ ինքը Արեւելեան Բագմալեզու վարժարանին գերագոյն նպատակը . ուստի եւ ինքնայոժար սիրով յանձն առաւ ընտանի դասախօսութիւն մը ընել մեր պատանեաց Բնական Պատմութեան ու Առողջութեան կանոնաց վրայ : Երեք ամսէ ի վեր մեծ յաջողութեամբ, ճշդութեամբ եւ քաղցրութեամբ առաջ կըրտանի այս գործը . եւ իր շահը չփնտոելով, — ինչպէս որ վեհանձն մարդկանց բնական է, — մեր հայրենակցաց բարիք ընելը երջանկութիւն մը կըսեպէ իրեն : Ուստի եւ արժանի է մեր երախտագիտութեանն ու օրագրիս մէջ շնորհակալու յիշատակութեան :

ՀԱՐԿԱՆՈՐ ԾԱՆՈՒՅՈՒՄ ՄԸ .

Ազգերնիս արդէն լսեր ու հասկըցեր էր քէ Գ. Հիւրմիւզեանն ու իր համախոնները ինչ ծանր՝ անհիմն եւ զայրակոյցուցիչ զրպարտութեամբք հալածեցին զմեզ անխայ բանի . եւ գրով մեծի ու պզտիկի առջեւ : Մենք քեպտուեա եղածներուն համառօտ պատմութիւնը հրատարակեցինք հայերէն, բայց երբ Հիւրմիւզեանց գաղղիարէն գրուածներով զմեզ օտար ազգաց առջեւ ալ վատահամբաւելը տեսանք՝ առաջադրեցինք գաղղիարէն ալ ընդարձակ պատասխան մը տալ ամեն տեսակ ապացոյցներով . եւ այն պատասխանին մի միայն նպատակը զմեզ արդարացընել էր, ինչպէս որ կըրպահանջէին մեր բարեկամներն ու նաեւ մեր խիղճը, եւ ինչպէս որ խոստացանք նաեւ ամսագրոյս չորրորդ բնոյն վերջը :

Այն միջոցին Վսեմափառ Ալի Փաշա մեծ վեզիրին հօջոր միջնորդութեամբք վերջ տրուեցաւ Փարիզու մէջ սկսուած վեճերուն որ երբայով զայրանալու սաստկանալու վրայ էին . որով եւ Գ. Հիւրմիւզեանը գրով հրաժարեցաւ իր պահանջմունքներէն որ կրենք Թեոդորեան Հ. Սարգիս վարդապետէն, եկեղեցական արգելքն ալ որ դրեր էր քէ անոր եւ քէ Գալիպոլեան Հ. Ամբրոսիոս վարդապետին վրայ՝ վերցուց :

Ուստի եւ Օսմանեան Դրան Դեսպան Վսեմափայլ Մեհմեմետ Պէշը ստիպեալ ի բախանձանաց Հիւրմիւզեանց՝ յատկապէս ապալեց որ այսուհետեւ անոնց դէմ բան չգրենք՝ եւ ոչ իսկ ինքզինքնիս արդարացընելու համար : Մեր բնական խաղաղասիրութեանն ու քրիստոնեական եղբայրսիրութեանն ալ ասակ կըվայելէր . անոր համար մեր կողմանէ սիրով խոստացանք որ ասկեց ետքը նոր հրատարակութիւն մը չենք ընել Հիւրմիւզեանց հակառակ : միայն քէ կըրտանք որ անոնք ալ կըրպայրեն զմեզ զրպարտութեամբք հալածելն, ու ետ կըրկենան այն ամենայն գաղտնի ու յայտնի միջոցներէն՝ որոնցմով մեզի վնաս հասցընելու եւ անուննիս աւերելու կաշխատէին մինչեւ հիմա :

M. Léger, Français de nation, de générosité, de noblesse et de savoir, il nous permettra de le dire, a bien voulu se faire Arménien par la sympathie. Il a compris qu'il y avait une œuvre immense à réaliser dans l'Institution Polyglotte. Il s'est proposé de raconter à nos jeunes gens ses études en fait de sciences naturelles et d'hygiène pratique. Cette œuvre, il l'a accomplie depuis trois mois avec un succès inespéré, avec une ponctualité infatigable et une séduisante urbanité ; et désintéressé, comme le sont les grands cœurs, il ne demande que le plaisir de bien faire et le bonheur d'être utile à nos amis de l'Orient. A ce titre, nous lui devons un souvenir dans notre cœur et une page dans notre journal.

AVIS IMPORTANT.

La nation arménienne connaissait depuis longtemps déjà les calomnies sans modération et sans dignité que Mgr Hurmuz et ses adhérents nous prodiguaient verbalement ou par écrit avec une hostilité infatigable. Nous avions publié en arménien l'histoire abrégée de ces polémiques ; mais, lorsque nous vîmes que Mgr Hurmuz continuait à nous diffamer auprès d'un autre public par des écrits en langue française, nous nous décidâmes à lui faire, dans la même langue, une réponse circonstanciée et catégorique. Cette réponse, promise dans le numéro 4 de notre Revue, avait été inspirée uniquement par la nécessité d'une justification, que nous devions à tous nos amis aussi bien qu'à nous-mêmes.

Cependant S. A. le grand vézir Ali-Pacha a bien voulu intervenir dans ce différend : il le fallait, pour mettre un terme à des discussions fâcheuses qui menaçaient de traîner en longueur, et surtout de s'envenimer : Mgr Hurmuz a donc renoncé à ses exigences à l'égard du P. Sarkis Théodore, et il a levé l'interdit dont il l'avait frappé, lui et son collègue, le P. Ambroise Calfa.

Par suite, S. E. Méhemmed-Bey, ambassadeur de la Sublime-Porte à Paris, cédant aux prières des représentants de Mgr Hurmuz, a recommandé très-expressément au P. Théodore et à ses collègues de s'abstenir de tout écrit agressif, quand bien même il s'agirait des nécessités d'une défense personnelle. Par nature et par devoir, nous aimons trop la paix et la charité pour repousser de si salutaires recommandations ; nous avons pris, en conséquence, tous les engagements qu'on nous demandait à l'égard de Mgr Hurmuz et de ses amis ; mais nous espérons, en retour, qu'ils cesseront de nous poursuivre de leurs calomnies, et qu'ils s'abstiendront de tout ce qui, de près ou de loin, pourrait nous atteindre dans notre vie, dans nos intérêts et dans notre caractère !